

Veljka Ruzicka Kenfel

INTERVENCIONIZMI POSREDNIKOV V ŠPANSKIH PREVODIH MLADINSKIH BESEDIL

Namen tega prispevka je pokazati, da je treba v akademskih krogih bolj spodbujati kritične študije prevodov in priredb mladinske književnosti, objavljenih v Španiji. Manjše zanimanje znanstvenikov in kritikov zanje namreč spodbuja objavljanje pomanjkljivih in premalo preišljenih prevodnih besedil. To je predvsem posledica obrobne statusa, ki ga v literarnem sistemu kot manj pomembno področje zaseda mladinska književnost. Ta je namreč namenjena občinstvu, ki je zaradi svoje starosti jezikovno-konceptualno izrazito omejeno, prav tako pa nima zadostnega sociokulturnega znanja, ki bi mu pomagalo v procesu dekodiranja besedila.

The aim of the article is to show that critical studies of translations and adaptations of children's literature, published in Spain, should be given more encouragement in academic circles. The lesser interest in this literature on the part of scientists and critics namely gives rise to the publishing of inadequate or not enough carefully selected translations. This is above all a consequence of the marginal status of children's literature within literary system. Due to their young age consumers of children's literature are linguistically and conceptually limited, also lacking sufficient sociocultural education that could help them in the process of text decoding.

Mladinsko literaturo skozi celotni ustvarjalni proces vodi odrasli posrednik, določajo pa jo tudi pravila vzgoje, ki jih je prav tako določil odrasli. Stalna prisotnost odraslega posrednika ustvarja asimetrijo v komunikacijski strukturi med pošiljateljem (založnik, avtor, ilustrator, knjižničar, knjigotržec) in otroškim in/ali mladinskim sprejemnikom. Ta asimetrija je še bolj očitna v prevajalskem procesu. Naloga novega posrednika – prevajalca pa tudi založnika – je, da besedilo preoblikuje tako, da ga bo sprejemniku kar najbolj ustrezno približal v njegovem jeziku.

To prilagajanje besedila določeni vrsti občinstva vodi k uporabi različnih prevajalskih strategij, ki bodo po presoji posrednikov temu občinstvu zagotovile njemu dostopno in primerno besedilo.

Na odločitve o tem, katero strategijo bo posrednik uporabil, vpliva sama otrokova narava in njegova omejena recepcijska zmožnost, pa tudi družbeno-zgodovinski kontekst ciljne kulture, v katerem lahko odločitve posrednika pogojujejo tudi nekatere politične silnice. V Španiji, v dvojezičnih avtonomnih skupnostih – Galiciji, Kataloniji in Baskiji – lokalne oblasti ponujajo znatne subvencije za izdajanje knjig

– vključno s prevodi – v avtohtonih jezikih, jezikih avtonomnih skupnosti, da bi s tem okrepili rabo teh jezikov.

Od osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko so manjšinski jeziki v Španiji v avtonomnih skupnostih pridobili status uradnih jezikov in se začeli uporabljati tudi v šolah, je imelo prevajanje mladinske književnosti temeljno vlogo pri zagotavljanju potrebnega gradiva in virov za spodbujanje uporabe šibkejšega in ogroženega jezika. Prvič, ker je prevajanje hitrejše od ustvarjanja novih besedil. Drugič, ker je produkcija cenejša, saj pogosto nastaja prek premostitvene različice, prevoda, ki že obstaja v španščini. Danes se je ta praksa prevajanja iz španščine precej zmanjšala, vendar se še vedno ohranja ravno zaradi nižjih produkcijskih stroškov.

Ob upoštevanju vseh teh dejavnikov lahko govorimo o dveh vrstah posredniškega intervencionizma. Prva vrsta intervencionizma je nenamerna in nastane zaradi prevajalčevih napak, urednikove površnosti ali posrednikovega nezadostnega poznavanja izvirne kulture. Večino teh primerov bi bilo mogoče odpraviti s popravki v poznejših ponatisih, vendar se to žal dogaja le redko. V prevodu romana *Jim Knof in strojevodja Luka*¹ (*Jim Knopf und der Lokomotivführer*, 1960, sl. prevod je iz leta 1996) Michaela Endeja manjka celoten zadnji odstavek, v katerem je razkrito pravo poreklo glavnega junaka. Kljub temu da je v naslednjih ponatisih na notranji strani zavihka navedeno, da gre za »povsem popravljen ponatis«, ta napaka ostaja (Ruzicka 2008: 379).

Medbesedilnost je v nemški mladinski književnosti zelo pogosta, vendar so rešitve, ki jih včasih ponujajo prevajalci, nezadovoljive in ustvarjajo zmedo. V španski različici dela Christine Nöstlinger *Wir pfeiffen auf den Gurkenkönig* (v izvirniku je delo izšlo 1972; v španščini pod naslovom *Me importa un comino el rey pepino* leta 1984; v slovenščini z naslovom *Požvižgamo se na kumaričnega kralja* pa leta 1994), kjer se besedilo nanaša na zgodbo *Die Bremer Stadtmusikanten* (v kateri osel na svojih plečih nosi psa, mačko in petelina), prevajalec ponuja rešitev, ki nikakor ni točna: doda *Bremensko občinsko godbo*, ki ne le da ne odraža avtorjevega sporočila (mati se ne pretvarja, da je družinski osel), temveč s svojim ničnim pomenom celo povsem zmede bralca (Fischer 2002):

Izvirnik Christine Nöstlinger *Wir pfeiffen auf den Gurkenkönig* (1972)

Aber die Mama hat erklärt, dass der Nik ja auf ihrem Schoß sitzen muss und dass sie etwas dagegen hat, wenn da auch noch der Gurkinger drauf sitzt, weil sie nicht der unterste Teil von den Bremer Stadtmusikanten ist.(30)

Španski prevod, *Me importa un comino el rey pepino* (1984)

Pero mamá declaró que Nik tenía que ir sentado encima de ella y que ella sí ponía reparos a que encima de Nik fuera el rey pepino, porque ella no estaba dispuesta a cargar hasta con la Banda Municipal de Bremen. (33).²

¹ Če je besedilo prevedeno v slovenščino, najprej navajam slovenski naslov, ki ga povzemam po Cobissu. V oklepaju nato sledi naslov nemškega izvirnika in morebitnega naslova v španščini. Pojasnila k prevodu naslova navajam v sprotnih opombah. (op. prev.)

² »Toda mama je izjavila, da mora Nik sedeti na njej in da je proti temu, da je kralj kumaric na Niku, saj ni bila pripravljena nositi še vsega bremenskega občinskega orkestra.« (33). Prevod v slovenščino je pripravljen po prevodu v španščino (op. prev.)

Nasprotno se zdi rešitev, predstavljena v katalonski različici, natančnejša in skladnejša:

Cop d'escombra al Rei Cogombra (1992), kjer pravi, da ona ni

»... l'ase que aguantava els altres 'animals músics'.« (31).³

Besedilna nedoslednost je ena pogostejših napak, ki jih v prevajalskem procesu zagrešijo posredniki. Delo Ericha Kästnerja *Dvojčici* (*Das doppelte Lottchen*, znana je tudi filmska priredba s španskim naslovom *Tú a Boston y yo a California*) pripoveduje o dvojčicah Lotte in Luise:

Das doppelte Lottchen (1949)

»Und weil Mutti Luiselotte heißt, haben sie das eine Kind Luise und das andere Lotte getauft.« (39)

Čeprav je naslov španske različice *Las dos Carlotas*,⁴ se to ime v prevedenem besedilu uporabi le dvakrat in je v besedilu brez vsakršne utemeljitve nadomeščeno z imeni Luisa, Lotte in Lottchen:

Las dos Carlotas (1989)

»Entonces tuvieron dos niñas, y como mamá se llama Luisa Carlota, bautizaron a una de ellas con el nombre Luisa y a la otra con el de Carlota.« (37)

»Bueno, ¿quién de las dos es Luisa Palfy y quién Lotte Körner? – ¡Eso no vamos a decirlo nosotras! – advierte una de las Carlotas mientras le guiña un ojo a la otra Carlota.« (37)

»Luiselotte, tú has hecho de una dócil criatura una ama de casa ...« (90)⁵

Tudi lik matere ima v španskem prevodu dve različni imeni: Louise Charlotte in Luiselotte. Ta raznovrstnost in neskladje med imeni zmede sprejemnika ciljnega besedila.

Nenamerne napake in zdrsni so v prevodih del za otroke bolj očitni kot v besedilih za mlade bralce, kar je najverjetneje mogoče pripisati dvema razlogoma: nezadostnemu upoštevanju domnevno omejene recepcijske sposobnosti mlajšega bralca, pa tudi težavam pri iskanju ustreznikov za otroške elemente izvorne kulture, kot so igre, sleng in lokalizmi (Ruzicka 2011):

V knjigi *Liebe Susi, lieber Paul* Christine Nöstlinger se prepletata dve otroški igri. V prevodu sta obe igri predstavljeni skupaj, kot da gre za eno samo igro, kar otroškega bralca zmede, saj je povsem nemogoče igrati obe igri hkrati. Ena namreč

³ »... ni bila osel, ki bi prenašal druge 'glasbene živali'.«

⁴ Obe Carloti (op. prev.)

⁵ »Potem sta se jima rodili dve deklici, in ker je bilo njuni materi ime Luisa Carlota, sta eno krstili za Luiso, drugo pa za Carloto.« (37)

»Katera od teh obeh je Luisa Palfy in katera Lotte Körner?« »Tega vam pa midve že ne bova povedali!« odvrne ena od Carlot in pomežikne drugi Carloti.« (37)

»Luiselotte, iz ubogljivega otroka si ustvarila gospodinjjo ...« (90)

terja, da skačemo v vreči, druga pa, da na žlici, ki jo držimo v ustih, nosimo surovo jajce, ne da bi to padlo na tla.

Drugo vrsto intervencionizmov pa predstavljajo namerni intervencionizmi posrednikov, ki pomenijo manipulacijo izvirnih besedil pri njihovem prenosu v ciljno kulturo in s tem vplivanje na sprejemnika prevedenega besedila.

Ker gre za besedila, namenjena občinstvu, ki se šele razvija, posredniki pogosto posvečajo veliko pozornosti vrsti ponujenih besedil. Teme, ki v izvorni kulturi veljajo za povsem običajne in sprejemljive, lahko v ciljni kulturi postanejo tabu. V strahu, da bo javnost ta besedila zavrnila, se posrednik zateče k cenzuri, da bi ublažil vidike, kot so homoseksualnost, smrt, nasilje ali pretirano vulgaren jezik, ki bi bili po njegovem mnenju lahko nevarni za ciljnega bralca.

Medtem ko so bile v nemški mladinski književnosti navedene teme povsem samoumevno obravnavane že v osemdesetih letih 20. stoletja, so se v Španiji začele pojavljati šele ob koncu 20. stoletja, zaradi česar so bili prevodi podvrženi veliko strožji cenzuri: bodisi besedila s takšno tematiko sploh niso bila prevedena bodisi so bili škodljivi vidiki iz prevodov izločeni.

Priljubljena dela, kot so *Der Neuanfang* (2004) Petra Conrada, *Verknallt in Camilla!* (2004) in *Luna und Martje* (2005) Mirjam Müntefering, ki govorijo o procesu razkrivanja homoseksualnosti glavnega junaka, procesu samosprejemanja in njegovih težavah pri vključevanju v družbo, v Španiji sploh niso bila prevedena, najverjetneje zaradi strahu pred tem, da bi jih v šolah zavrnilo. Potem pa so tu še prevodi, ki so doživeli mlačen odziv ali pa so bili negativno ocenjeni, na primer *Sandra ljubi Meike* (s španskim naslovom *Sandra ama a Mieke*) avtorice Marliese Arold (Salamanca, Lóguéz, 1997) ali *Normal, diferente*⁶ avtorice Kristine Dunker (Vigo, Galaxia, 1999).

Medtem ko je v nemški mladinski književnosti obstoj homoseksualnega protagonista že nekaj povsem običajnega in njegova spolna izbira več ne pomeni posebne težave, ki bi jo bilo treba premagati, da bi ga družba sprejela, je v španski mladinski književnosti to še vedno tema, ki se obravnava z nekakšno plahostjo. Če je določena tematika obravnavana le z vidika njenega premagovanja in samopotrditve, to običajno pomeni pomanjkanje zanimanja za literaturo, ki jo tematizira: »Če se zgodba pretirano osredotoča na sporočilo, ki ga želi posredovati, to lahko pomeni nevarnost zanemarjanja literarnih vidikov pripovedi, kar pa posledično zmanjšuje estetsko vrednost besede in podobe, ki jo spremlja.« (Cedeira in Cencerrada 2006: 94).

V primerih, ko je delo prevedeno, a po mnenju odraslega posrednika vsebuje domnevno škodljive elemente, se le-te skuša omiliti, da bi bilo delo v ciljni kulturi sprejemljivo. Očiten primer je prevod knjige Christine Nöstlinger *Olfi Obermeier und der Ödipus* (1984) (španski prevod je izšel pod naslovom *Olfi y el Edipo*, 1987). Da bralci v ciljni kulturi besedila ne bi zavrnilo, se je prevajalec izognil neposrednim omembam anoreksije in poimenovanje »Nur ein Verdacht auf Magersucht!« (str. 66) (v dobesednem prevodu »domnevno anoreksičarko«) preprosto spremenil v »suhico« (str. 65). Nevtraliziral je tudi izraz »die gehen

⁶ Običajno, drugačno (op. prev.)

nämlich – laut Oma – auf den Strich«. (str. 52), ki neposredno meri na prostitucijo (dobesedno »se prostituirajo«), in ga v španski različici nadomestil z nevtralnimi in pomensko razpršenim ekvivalentom v besedni zvezi »se pasan de la raya« (»gredo čez mejo«, str. 52), s katero se izgubijo vse vulgarne insinuacije izvirnika (Marcelo 2002: 97–109).

Tudi smrt je v španski mladinski književnosti še vedno tabu in prevodi, ki o tem govorijo, so še vedno redki. Smrt ima v nemški književnosti dolgo literarno tradicijo. Nemški otroci so se s smrtjo seznanjali v zgodbah z verskim ali didaktično-moralizirajočim ozadjem ali s prebiranjem pravljic in ljudskih pripovedk, v katerih smrt simbolizira izginotje in uničenje zla (Lorenzo in Ruzicka 2016).

V zadnjih treh desetletjih 20. stoletja se je povečalo zanimanje za problemske teme iz vsakdanjega življenja otrok in mladostnikov. Nastajajo literarni liki, s katerimi se bralec zlahka poistoveti: »ausgehend von der Einsicht, daß Kinder nicht in einem Vakuum leben, bemühte man sich gleichzeitig, bestehende Tabus abzubauen und gewissermaßen das nachzuholen, was Eltern und Erzieher versäumt hatten« (Spiecker-Verscharen 1982: 56). Smrt je ena od ponavljajočih se tem, vendar ni predstavljena le s tragičnim koncem, temveč kot dejstvo, ki spodbuja razmislek o smislu obstoja.

V Španiji so prevode nemške književnosti, ki obravnavajo smrt, začeli objavljati po koncu prvega desetletja 21. stoletja. Vendar pa ti prevodi pogosto ne odražajo neposrednosti izvirnika in v njih se praviloma skuša ublažiti vtis, ki bi ga bralcu lahko vtisnilo besedilo.

Eno najbolj znanih del Gudrun Pausewang, *Oblak (Die Wolke)*, 1987), obravnava posledice jedrske nesreče v Černobilu. Ilustracije, ki spremljajo besedilo (ljudje brez las, reaktorski propeler), še povečujejo neposrednost pripovedi. V španski različici (*La nube*, 2006), ki je izšla brez ilustracij, ta učinek popolnoma izgine. Iz prevoda je izvzet tudi novinarski citat, ki začinja delo in vsebuje podobo osebe, iznakažene zaradi posledic katastrofe. Očitno je, da je španski posrednik s tem želel zmanjšati okrutnost besedila in ublažiti čustveni vpliv na sprejemnika ciljnega besedila.

Tudi ilustracije so pri prevodih mladinskih besedil pogosto spremenjene. V večini primerov je razlog za to posrednikova želja, da bi izpostavil ilustratorja iz svoje kulture. Rezultat je lahko povsem drugačno delo, ki včasih še bolje prenese sporočilo besedila kot ilustracija izvirnika. *Birgit* (Gudrun Mebs, 1982) tematizira bolezen in smrt glavne junakinje. To počne s spominjanjem Birgitine sestre na njuno življenje pred njeno smrtjo. Spomine ponazarjajo tudi ilustracije podrobnosti, ki so jima bile skupne. Ilustracije španske ilustratorke Beatriz Martín, s katerimi je opremljen španski prevod (*Birgit*, 1982), pa prikazujejo tudi Birgitino telesno propadanje vse do njene smrti. A že na začetku nam predstavijo dekletov obraz, ki ga prekrivajo modri cvetni lističi. Njihovo število se skozi pripoved povečuje, obraz pa vse bolj blede. Namesto njega na koncu ostanejo le še cvetni lističi, ki simbolizirajo smrt.

Intervencionizmi, ki so posledica jezikovne politike, so zelo očitni v dvojezičnih avtonomnih skupnostih Galicije, Katalonije in Baskije, kjer soobstajata dva uradna jezika: španščina, ki je močnejši jezik, in avtohtoni, šibkejši jezik. Da bi okrepile šibkejši jezik, avtonomne vlade izvajajo jezikovne politike, ki dajejo prednost avtohtonemu jeziku.

Najpogostejše spremembe v tem kontekstu so vnašanje elementov ciljne kulture in jezika v prevod. Gre predvsem za prilagoditve tradicionalnim kulturnim

referencam (hrana, pijača, krajevna imena, igre, prazniki) ali razširitve v obliki verzov, pregovorov, pesmi in ilustracij (Ruzicka 2002):

Wilhelm Busch, *Cipek in Capek*⁷ (*Max und Moritz*, 1865; slovenski prevod je iz leta 1929):

Jeder weiss, was so ein Mai =
Käfer für ein Vogel sei (32).

V galicijski različici z naslovom *Max e Moritz* (2001) je dodan verz, ki se nanaša na svetega Janeza in kresno noč, eno najbolj priljubljenih praznovanj v Galiciji, ki se praznuje meseca junija (ta se zato imenuje tudi mesec svetega Janeza, *mes de San Xoán*):

Á tardiña, por San Xoán,
Voa un becho moi cornán,
évos un escaravello
de carácter moi besbello.⁸ (36)

Španska različica (*Max in Moritz*, 1990) prinaša le dobesedni prevod:

Entre las hierbas y el tallo,
escarabajos de mayo.⁹ (39)

V istem delu Busch omenja »Sauerkohle«:

Dass sie von dem Sauerkohle
Eine Portion sich hole (15).

V španskem prevodu je bilo »kislo zelje« nadomeščeno s tujko:

La viuda sale a buscar
chucrut para acompañar¹⁰ (19)

Galicijski prevajalec pa se je odločil za lokalno zelenjavo:

Vai oufana co cazolo
á procura de *repolo*¹¹ (17).

V delu *Babica v jablani* (*Die Omama im Apfelbaum*, 1965; slovenski prevod je iz leta 1973) Mire Lobe glavni liki vadijo črkovanje. Galicijska različica se od španske razlikuje po tem, da uporabi tudi črko »x«, kar je posebnost tega avtohtonega jezika:

⁷ Slovenski prevod je doživel kar nekaj ponatisov, novih izdaj in priredb: *Picko in Packo* (prev. Svetlana Makarovič, 1980), *Jošt in Jaka* (radijska igra, prev. Ervin Fritz, 1993). Op. prev.

⁸ »Zvečer na kresno noč / prileti zelo vznemirjen hrošč, / bil je to hrošč / dobrega značaja.« (op. prev.)

⁹ Med travami in stblom, majski hrošči. (op. prev.)

¹⁰ Vdova odide ven po *kislo zelje*. (op. prev.)

¹¹ Vdova odide s posodo in jo napolni s sladkim zeljem. (opr. prev.)

<p>nemščina (1965)</p> <p>Aber nach dem langen »o« kam das lange »a« an die Reihe. »Es sprach der Aal im Futteral: Der Saal ist kahl. Zum letzten Mal grüß ich im Tal den Pfahl aus Stahl« (...) »Das »a« ist Andi eine Qual, ob lang, ob kurz, ist ihm egal.« (...) Das »u« ließen sie fürs nächste Mal. (34/35)</p>	<p>španščina (2001)¹²</p> <p>Pero entonces le tocó el turno a la gui: Dijo la anguila: »En seguida saludaré al siguiente y, obstinada, seguiré con mi guiso para quien quiera tocar la guitarra.« (...) A mi Andi, la ortografía le da pena y no alegría. (...) Él sabía de sobra que había una b, que tiene no pocos misterios y complica- ciones ... Pero, por suerte, la dejaron para otro día. (37)</p>	<p>galicijsščina (1990)¹³</p> <p>Pero depois do b chegou o x: Así falou unha anguía: »a xente xanta nas festas xamón con queixo e xoubiñas«. (...) As letras son un inferno e a Andi dalle o mesmo. (...) Os acentos deixáronos para a seguinte ocasión. (38)</p>
---	--	--

Začetni, preliminarni intervencionizmi so v mladinski književnosti zelo pogosti. Gre za odločitve posrednikov, da izvorno besedilo v celoti prilagodijo določeni vrsti sprejemnika. Zgodba in liki izvornega izdelka so običajno ohranjeni, vendar prilagojeni vsebini in sporočilu, ki nimata nič skupnega z razmišljanjem prvotnega avtorja. To vrsto intervencionizma srečamo pri predelavah literarnih klasikov, saj tako v ciljni kulturi postanejo privlačnejši celo do te mere, da jih bralci poznajo le še v takšni različici. V številnih španskih priredbah romana *Heidi* (1880) Johanne Spyri je glavna junakinja sladka, prijazna in ljubeča sirota, ki se v mestu ne znajde najbolje. Tako povsem zvedeni glavni zaplet izvornika, ki kapitalistični sistem okrivi za osiromašenje podeželja in narekuje industrializacijo mesta kot znamenje bolne civilizacije. Tako rekoč vse španske različice *Heidi* so uvrščene med otroške knjige, ki zagovarjajo človeške vrednote in ljubezen do narave.

Momo Michaela Endeja je še eno od klasičnih besedil, ki je bilo predmet neskončnih manipulacij. Posebno pozornost si zasluži besedilo z naslovom *Momo ali Čudna zgodba o tatovih, ki so kradli čas in o otroku, ki ga je ljudem vrnil* (s španskim naslovom *Momo, una aventura a contrarreloj*, 2002; slovenski prevod je izšel 1978, 1987 in 2012), ilustrirana zgodba o zasledovanju, v kateri Momo pomaga ujeti zlobne sive može. V tej se povsem izgubijo vse aluzije na nemško romantiko,

¹² Nato je prišla na vrsto izgovarjava kombinacije črk »gui«: / Jegulja (v španskem prevodu an-**guilla**) je rekla: »Takoj (v španskem prevodu **seguida**) bom pozdravila naslednjo (v španskem prevodu **siguiente**). In trmasto bom vztrajala v svoji enolončnici (v španskem prevodu **guiso**), ki je namenjena tistemu, ki želi igrati kitaro (v španskem prevodu **guitarra**).« (...) Mene, Andi, pravopisje navdihuje z žalostjo, ne pa z veseljem. (...) Dobro se je zavedal, da obstaja črka »b«, ki povzroča precej čudenja in težav ... A na srečo so jo pustili za naslednji dan. (37) Dopisi španskih besed in podebelitve so prevajalkini.

¹³ Za črko »b« je prišla na vrsto črka »x«: Jegulja je rekla: »Ljudje (v galicijskem prevodu **xente**) na zabavah jedo (v galicijsščini **xanta**) pršut (v galicijsščini **xamón**) s sirom (v galicijsščini **queixo**) in sardele (v galicijsščini **xoubiñas**).« (...) Črke so pravi pekel in Andiju je zanje povsem vseeno. (...) Naslednji dan pa bodo obravnavali naglase. (38) Dopisi besed v galicijsščini in podebelitve so prevajalkini.

na otroka kot nosilca resničnih življenjskih vrednot, kot so svoboda, čustva, čistost (Ruzicka 2010).

Namerni intervencionizmi posrednikov so privedli tudi do nastanka knjig, ki izhajajo iz filmskih priredb mladinskih besedil. Končni izdelek, običajno slikanica, ki nastane po avdiovizualni priredbi klasičnega dela, z izvirnikom nima pravzaprav nič več skupnega. Gre za psevdoliterarni izdelek, ki je popolna poenostavitev prvotnega dela, saj temelji na povzemanju avdiovizualne priredbe in je zaskrbljujoče literarnoestetske kakovosti. Disney je eden največjih promotorjev tovrstne literature. Njegove filmske različice del o Pocahontas, Bambiju in Levjem kralju so znane po vsem svetu, le malo pa je znanega o izvirnih delih, na katerih ti avdiovizualni izdelki temeljijo. V primeru filma o *Bambiju* (Felix Salten, 1923) je manipulacija tolikšna, da v Disneyjevi različici iz leta 1942 lik prvotnega glavnega lika, srne iz evropskih gozdov, sploh ni več ohranjen, temveč nadomeščen z ameriško srno. Prvotni zaplet – filozofsko razmišljanje o življenju in ljudeh – pa je spremenjen v preprosto, s čustvi nabito ljubezensko zgodbo.

Tovrstna literatura bi ciljnim bralcem lahko koristila, če bi jim avdiovizualni medij s ponujeno slikanico predstavljal samo most do klasičnega besedila. Vendar se je izkazalo, da so otroci popolnoma zadovoljni z avdiovizualnimi izdelki, ki so lažje razumljivi in ne terjajo pretiranega miselnega napora.

Menimo, da bi kritične študije o tovrstnem intervencionizmu posrednikov lahko pripomogle k boljši izbiri besedil, njihovi odgovornejši obravnavi, predvsem pa spoštljivejšemu odnosu do sprejemnika, ki je v času zorenja zelo dovzeten za avdiovizualno ponudbo.

Sklep

Namen naše študije je bil osvetliti trende v prevajanju mladinske književnosti v večkulturni in večjezični Španiji ter poudariti pomen kritike na področju literarnega prevajanja. Prevodne analize in študije lahko posrednikom pomagajo, da pri pripravi prevodov več pozornosti namenijo svoji vlogi kulturnih posrednikov iz okolja, ki je drugačno od sprejemnikovega. Z raziskavami intervencionizmov si prizadevamo za določitev ocenjevalnih parametrov, ki bi nam pomagali pri presoji, »v kolikšni meri je prevajalčeva intervencija nujna ali še sprejemljiva, od katere točke naprej pa postane manipulacija, v slabšalnem in pejorativnem smislu« (Lorenzo 2003: 348).

Literatura

L. Cedeira Serantes in L. M. Cencerrada Malmierca, 2006: *La visibilidad de lesbianas y gays en la literatura infantil y juvenil editada en España*, Educación y Biblioteca, 152.

Martin Fischer, 2002: Peter Härtling auf Katalanisch. V: Ruzicka, V. *Kulturelle Regionalisierung in Spanien und literarische Übersetzung. Studien zur Rezeption deutschsprachiger Kinder- und Jugendliteratur in den zweisprachigen autonomen Regionen Katalonien, Galicien und Baskenland*, Editorial: Peter Lang, Frankfurt a. M., 129–143.

Lourdes Lorenzo, 2003: Traductores intrépidos: Intervencionismo de los mediadores en las traducciones del género infantil y juvenil. V: Pascua, I. et al. (ur.). *Actas del I Congreso*

Internacional Traducción y Literatura Infantil. Las Palmas de Gran Canaria: Universidad de Las Palmas, 341–450.

Lourdes Lorenzo, 2014: Paternalismo traductor en las traducciones del género infantil y juvenil. *Trans. Revista de traductología*, 18, 35–48

Lourdes Lorenzo in Veljka Ruzicka, 2016: Review about the topic of death in literature and cinema for children and young people and a preliminary study of the fluxes of translation. V: Roig, B. A./Oittinen Riitta *A Grey Background in Children's Literature: Death, Shipwreck, War, and disasters*, Editorial: Iudicium, München, 21–41.

Gisela Marcelo, 2002: Verschiedene Arten von Domesticierung bei den Übersetzungen von Büchern von Christine Nöstlinger ins Spanische. V: *Kulturelle Regionalisierung in Spanien und literarische Übersetzung. Studien zur Rezeption deutschsprachiger Kinder- und Jugendliteratur in den zweisprachigen autonomen Regionen Katalonien, Galicien und Baskenland*, Editorial: Peter Lang, Frankfurt a. M., 97–109.

Veljka Ruzicka, 2002: *Kulturelle Regionalisierung in Spanien und literarische Übersetzung. Studien zur Rezeption deutschsprachiger Kinder- und Jugendliteratur in den zweisprachigen autonomen Regionen Katalonien, Galicien und Baskenland*, Editorial: Peter Lang, Frankfurt a. M.

Veljka Ruzicka, 2005: Mira Lobes Kinderbücher in spanischer und galicischer Übersetzung. V: Heidi Lexe und Ernst Seibert (ur.) *Mira Lobe ... in aller Kinderwelt*, Editorial: Edition Praesens, Viena, 213–227

Veljka Ruzicka, 2008: Estrategias de traducción en el ámbito de la literatura infantil y juvenil (LIJ) alemana en el marco de la comunicación intercultural: transmisión de una cultura diferente. V: Georg Pichler (koordinator) *Germanistik und Deutschunterricht in Spanien*, Editorial: Hueber, Madrid, 375–387.

Veljka Ruzicka, 2009: De Periferia a Periferia: Austriacismos en la literatura infantil y juvenil alemana y su traducción a las lenguas oficiales en España. V: Carlos Buján López / María José Domínguez Vázquez (ur.) *Centros y periferias en España y Austria: perspectivas lingüísticas y traductológicas*. Editorial: Peter Lang, Frankfurt a. M., 167–180.

Veljka Ruzicka, 2010: Momo, novela cuento de hadas versus Momo. El libro de la película. V: Carmen Becerra / Ana Fernández Mosquera *Literatura infantil y juvenil: De la palabra a la imagen*, Editorial: Peter Lang, Frankfurt a.M., 81–95.

Veljka Ruzicka, 2011: Reflexión sobre los problemas planteados en la traducción ante la diversidad cultural. V: Arroita, I., Olaziregi, M. J., Zubizarreta, I. *El libro infantil y juvenil desde la diversidad cultural*, Ed. Erein Argitaletxea, Donostia-San Sebastián, 51–75.

I. Spiecker-Verscharen, 1982: *Kindheit und Tod. Die Konfrontation mit dem Tod in der modernen Kinderliteratur*. Frankfurt/Main: Haag und Herchen.

Prevedla Barbara Pregelj